

ՀԻՆ ՀԱՅԵՐԵՆԻ ՄԵջ

ՀԱՅԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԽՈՏԱԱՇԱԱ ԱՆՈՒՆԵՐ

Ուսինք նախնեաց զբարար լեռովին Աղաղակ' Աղմակ' Աղմակ' Աղմակ' Երգ հօսք և մանաւանդ Զայտ բառեց. մեր նպատակն է հոս ուսումնաբերել առողջ համապատասխան նոր համաշաշան անուններ:

Բայց որպէս զի մեր բարբառոյն ճոխութիւնն ևս քան անհերթ երի ընթերցոցաց, ոչքցիցից այրուենական կարգաւ դասաւորը յիշեալ բառերն առողջ բովի ի փակածի նշանակելով յատուկ գործածութեան եղանակներ:

Ի վերջոյ աւելցուցինք այլ և այլ ընտիր ընտիր օրինակներ:

1. - Աղերախից (կնանուցաց)

Աւաղամայնութիւն (մարդոյ)

Աւաչ, աւաչել (մարդկան)

Բարսել, բարսելն, բարսելում (դրան, թուց)

Բամբ (ամարի)

Բային (անանոց)

Բառաչ, բառաչել, բառաչում (անանոց, գառանց, եւ զանց, ինչանց, կովոց, որթուց, ուկարա)

Բարբառ, բարբառել, բարբառում (Աստուծոյ, արջասոց, հօսից, հօսից, փողոյ)

Բերել, բերեմ (ամբոխի)

10. - Բեղալ, բեղան, բզեկ, բզում (ճանճից, մեղուց). Տե՛ս Տղզաւ:

Բիրել (ձագոց)

Բնչել, բնչում (զուարակաց, որթուց, ուլուց, սրնի)

Բոնդուն (թմբկաց, ծովու, կնուսոցաց, վիմաց հուզեւուց)

Բէլա, բէլե, բէլին. բէլում (երնջոց):

Կազազին (ապաղաղի)

Կանգին, զանգը (արժազանցի)

Կանչել, զանչութիւն (արժազանցաց)

Կարգափում, զարգափ (արազի, կենանեաց, տախակաց)

Գեղեցեաներ, գեղեցեկ, գեղեցեում (զպրատ, թաշնոց, ճպանց)

20. - Գեղեցկածայնութիւն (քնարակարաց)

Գիբ (նածասաց)

Գնչել (խողից)

Գողել, գողեցուանել, գողին, գողում (ալեաց, տոիւ ծուց, զապանց, եզանց, լալոյ, մարդկան, որոտամանց, ջուրց, փողոյ)

Գոտու, գոտալ, գոտել, զոտեին, զոտում (մարդոյ)

Գոգուլ (ազուտուց, աղեաց)

Գոշել (ազապանց)

Գուշել (թունոց, ճպանց)

Դաշնակ, զանակներ, զանակաւորութիւն, դաշնակել, դաշնակութիւն, դաշնակում (ձայնից)

Դամեկ, զամեկ, զամում (թմբկաց)

30. - Դիղնում (զետոց)

Դիդալ, դիդին, դիդում (ոտից)

Դունչել, դունչեան, դունչում (ա. անջաց, աղեղանց, վարպազաց, թնարի)

Դրդիշին, դրդիում, դրդում (պառաւանց)

Երնին, յընին (երդկարաց)

Եղանակ, եղանակել (ըրշառակաց, մարդկան)

Երգածայնութիւն (մարդկան)

Երգարկութիւն »

40. Հել (թնարի)

Թառանձ, թառանձանց, թառանձում (եղջերուաց, մարդոյ)

Թառաչ, թառաչել, թառաչում (թառաչում, մարդոյ) »

Թառակ, թառակել, թառակում (թառակում, մարդոյ) »

Թիբոց, թինել, թինին, թինում (գազանաց, երկրի, զօրոց, ոտից, որոտմանց)

Թմբին (որոտմանց)

Թնձկալ (կորպանց)

Թոպել, թոպին, թոպում (ուռանց)

Թուու (բախմանց)

50. - Թթրնդին (մարդկան)

Ժիբոր, ժիբրի, ժիբութ (ի թէատրոնս)

Լալին, լալիթ, լալութիւն, լալոնց (մանկանց)

Լալում (և որումնենց) »

Խանչել, խանչին, խանչում (իշոց, խողից, չոռց)

Խտոնչել (արքուց, իշոց)

Խարչանի, խարչանին, խարչանին (խոտոց, տերենց)

Խորինչել, խորինչալ, խորինչին (երիշարաց, մարդոյ)

Խորինչել, խորինչալ, խորինչին (կոկորդաց)

Խորինչել, խորինչալ, խորինչին (մարդոյ)

Խոսել (հաւոց)

Կական, կականել, կականում (մարդոյ)

Կակաչ, կակաչել, կակաչին (ացաղաղի, թունոց, նամացաց)

Կականանձել (կորեանց շանց)

Կանչ, կանչել, կանչին (առիւծուց, թունոց, կանանց)

Կառանչ, կառանչել, կառանչին (արանց, որմոց)

70. - Կառանչ, կառանչել, կառանչին (թունոց, կենանանց, մարդ, նամացաց, տղայոց)

Կարկան, կարկանել, կարկանում (ալեաց, ասամանց, թունոց)

Կարկան (կարկանել, կարկանում) (շանցուց, շանցուց)

Կարկանանձ (կուսանարաց): Տե՛ս Կանձում:

Կափին, կափում (ազեղանց, ասամանց)

Կափկափել, կափկափում (ատամանց)

Կիչել, կիչին (խողից, կանանց)

Կիփել, կիփին (գահանաւորաց, սուսերաց)

Կլանամայն (զարբնաց)

Կիրին, կիրին (ազուտուց, անանոց, խողից, մարդոյ, շանց)

Կիրին (կոկորդաց, հաւոց)

Խոնչել, կոնչել (արիւծուց, հաւոց)

Խոնչել, կոնչել (առանաւորաց, սուսերաց)

Կոնչել, կոնչել (զարկանեաց, հաւոց)

Կոնչել, կոնչել (զա

100. - Պազմէն, զօդականնեց, զօդանշել, զօդանշեն,
զօդանշութեն (ծննդոյից, շանց, տղայց) **Ճայթիւն, ճայթիւն, ճայթիւն, ճայթութեն (ամսոց, որուս-
տական)**
- Ճայթիւն, ճայթութեն (փայլասականց)**
- Ճարճառակել, ճարճառակել, ճարճառառնեն (ժառոց, ուկե-
րաց, շղաց, փալսասականց, փշոց, օդոյ)**
- Ճայթիւնական, ճայթիւնական (ճանձից, ճանձից)**
- Ճայթիւն (ժառոց, մասոց)**
- Ճայթութեն (ժիգառականց)**
- Ճեկ, ճիշել, ճիշկանց (մարդկան)**
- Ճիշել (թունց, մասոց)**
- Ճիշիւն, ճիշութեն (ծովու, լուրց)**
110. - Ճնձել, ճնճողութիւն (թալչոց, ճնճկանց)
- Ճողովին, ճողովութեն (ալուսց)**
- Ճուռ, ճէլ, ճէլին, ճէլուն (թալչոց, ծիժուանց, կանա-
ցանց, կոսոյ)**
- Ճանչել (քանոց), թունց, կոչկաց)**
- Ճուռագել, ճուռագութեն (թունց)**
- Շնչել, նելին (աղասինց, խոցելոց)**
- Մանել, մանել, մանութեն (զագանց)**
- Մանչաւ, մանչել, մանչուն (առիւծուց, որու-
մանց, վիրապուեց)**
- Մառնէ (զագանց)**
- Մարմէլ, մարմանէ (երգոց)**
120. - **Մարմէլ, մարմանէ (իբրև զարիւծ, ծովու)**
- Կուռաց, նուռացութիւն (մարդկան, նաւոց)**
- Կուռագել, նուռագութիւն**
- Կուռագութիւն (առաջանց)**
- Կուռչաւ, մանչել, մանչուն (առիւծուց, որու-
մանց, վիրապուեց)**
- Կուռուն (զագանց)**
- Կուռչէլ, մանչուն (երգոց, շրթոնց)**
- Կուշաւ, շեղուրըլ (համարաց, կառուց, կառուց, մե-
ռուսց, օճիւց)**
- Կուռչէլ, շառախին, շառախուկ, շառառութեն (անուոց,
երիվարաց, ներից, շանթից, քարանց)**
- Կուշաւ, շեղուրըլ (համարաց, կառուց, կառուց, մե-
ռուսց, օճիւց)**
130. - **Կուշել, շեղեն, շշնչութեն (երգոց, շրթոնց)**
- Կուշի (երկիրից, մահու)**
- Կունչ, շշնչել, շկահիւն (աղեղանց, նետից)**
- Կունչել, շշնչուն, շնչութեն (հարաւոց, հոդոց, երոյ, վիշա-
պի, օռոյ)**
140. - **Կունչել, շշնչուն, շշնչութեն (երգոց, շրթոնց)**
- Կուրի (երկիրից, մահու)**
- Կուրչնչ, շրշուն (ժառոց)**
- Կուրչիւն (արգականց)**
- Կուրչուն (արգականց)**
- Կուրի, ուրուայնութիւն (մարդկան, մարց)**
140. - **Ուրերիգւ, ուրերիգութիւն**
- Ուրուաւ, և լարութեն և աշխարութեն**
- Ունաւ (արիւծոց, զայշոց, շանց)**
- Ունածայն (անճրիել, մարոյ)**
- Ուռու, որոսաւ, որոսիւն, որոսութեն (երկնից). **Տե՛ս Փո-
րոսաւ!****
- Ուայթիւն, պայթիւն, պայթութեն (քանից, երկնից, որոս-
ումանց)**
- Ուարպաւ, պարպաւել (այժմից, կապկաց)**
- Ուարպատիւն, պարպատիւն, պարպատութեն (որովայնի,
պասզամաց)**
- Ուային (եղանց)**
- Ուոռուն (արշանց, ցւոց)**
150. - **Սալումսերգւ, սալումսերգութիւն (կերպեկուաց)**
- Սուլել, սուլութեն (բացոց, իժից)**
- Սոխնի (ասթիկաց)**
- Սրբաւ (մարդոց)**
- Սրոնցիւն (աղեղանց, լորեաց)**
- Սոսիւն (զագանց)**
- Սոսիւն (զագանց)**

- Վայ, վայասացութիւն, վայել, վայութեն (մարգարէից)**
- Վանց, վանցել, վանցիւն (սրնկաց)**
160. - **Վո՛մ, մո՛մ (աղասինց)**
- Վյինիւն, վյինիւն, վյինչութիւն, վյինչութեն (գիոց)**
- Վազ, ավազբութիւն (երգոց)**
- Վզուալ (նանջից, մեղուաց)**
- Տե՛ս Բազաւ,**
- Տրսիւն, տրսիւն, տրսութեն (սահց ի կաթաւ, կայ-
թւուց կաթաւուն ութին)**
- (Պոտուս) (կոկից)**
- Փանգեներգութիւն (քնարակարաց)**
- Փնել (մարդոց ընդ ուժում)**
- Փողանրութիւն, փողերգել, փողել (զօրաց)**
- Փորոտաւ, փորոտել (հրցնից). **Տե՛ս Արուս:****
170. - **Փնզուլ (գիոց)**
- Փանչել (երիկարաց)**
- Քաջրածայիւն, քաջրածայնութիւն (երաժշտի, երգոց,
մարգարէից)**
- Քաջրերգութիւն (երաժշտի, երգոց, մարգարէից)**
- Քնարերգութիւն (երաժշտաց)**
- Քուս, քուսաւ (այրեաց, ուրոց)**
- Քրթմէնիւն, քրթմէնիւն, քրթմէնիւն (ժո-
ղովնիցներուն)**
- Քրբանի (մարդոց)**
178. - **Քրիել, քրթւաւ, քրթչել (մարդկան ի ծաղը,
բարդուածայն)**

Օ Ր Ի Ն Ա Կ Ք

Ի մատենագրութեանց նախնեաց

- Ա. - **Ալեխին զայայն բարբառոյ բազմութեանն՝ Կաչիւն
զինու, զահալցան՝ զերիվարաց թոշինն՝ զու-
նածանց զահաւաւուր կանոնց» (Ա. Մկր. Զ, 41).**
- Բ. - «Անդ էւ լուել թնդին զահանաց, կահիւն զա-
հենացաց, ըղին սուսրաց, շային նշանաց, շառա-
չին նախեց» (Բ. Մկր. Լ, 8).
- Գ. - «Ընթէ էւ խանչիցէ եթէ աբաղադ կակալիցէ, եթէ
մինից որը (Ցավ. Անկ. Մեկ. Մեկն. Պատ. Ա, 806).
- Դ. - «Քառասիւն ուղիւրեց, պապչուն այցի, մանչ ա-
ռուից, որոյ ցուլ, ինինէ օթի, ոռնանց գայլ, շէէ վե-
շապ» (Ցավ. Անկ. Ցառ. 427).
- Ե. - «Կոփիւնց զահանաւուրացն և ճայթմունց լարից
զահանցնու... լուս զնինց ինցերց, զմնչինք բե-
կեցնու... զշին կանցեացն» (Եղեգէ, Զ, 121-
123).
- Զ. - «Չիմրադ թովոց ոմանց լեզունը ճունուղը և ճուուղը
և կանչողք են» (Կիւրդ. Կոչ. Բնժ.).
- Լ. - «Չայնից ահճինց շուինց և թողինչ և ոռնա-
մանց ի ներըսուս իբրև զշրդուսն զետնաշարժի»
(Ան. Բ, 188).
- Ը. - «Չիմրինն և պայթմունք և ճոյթմունք որոսմանց,
և կայճակմունք և սայթմունք փայլասականց»
(Փէլ. Հերթ. Ցառ. 43).
- Թ. - «Ճանձիցն ճնճերկելով ճնճեալք ճուուղը ճուուղը
կար. Անկ. Ցառ.
- Ժ. - «Ճանձիցն և զնինց, զբառային և զբային ա-
նանցոց իստին» (Վահ. բարունի).

ՑՈՎՀ. Վ. ՄԻՒՖՃԵԱՆ